

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เทศบาลเมืองมหาสารคาม
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา
ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยครูผู้สอน
ครูพระสอนศีลธรรมและพระวิทยากรเป็นผู้ศึกษาสภาพปัญหาและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายประเมิน
พฤติกรรมตนเอง ระยะที่ 2 เป็นการนำหลักกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำขั้นตอนแนวคิด
ของเคมมิต และคณะซึ่งได้นำเอาแนวคิดของเลวิน มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการ
ซึ่งประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นการสังเกต ขั้นสะท้อนผล ซึ่งทำการพัฒนา
ตามกลยุทธ์ที่กำหนด 2 วงรอบ โดยมีขั้นการนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรม
และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
2. เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้น
ที่ 1-2 ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เทศบาลเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

สภาพก่อนดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 จากการสังเกต พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 บางคนประพฤติตนไม่เหมาะสม ขาดคุณธรรมจริยธรรม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียนตามแบบสอบถามเพื่อการประเมินพฤติกรรมนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยครูประจำชั้น ในระยะที่ 1 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนโดยรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.32 ระดับการปฏิบัติตาม ผู้วิจัยได้ร่วมกับผู้ร่วมวิจัย กำหนดกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 คือ กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน กลยุทธ์การสอนสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลัก กลยุทธ์พบพระพบธรรม และกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และ กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์

ผลการพัฒนานักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย วงรอบที่ 1 นักเรียนได้รับการพัฒนา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน โดยการศึกษาปฏิบัติจริงจากสถานที่ที่ควรเคารพคือ วัด ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความเลื่อมใส ศรัทธาในการปฏิบัติจริง กลยุทธ์การสอดแทรกทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลัก และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลยุทธ์พบพระพบธรรมและกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลยุทธ์พบพระพบธรรมและกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์ ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย และปฏิบัติได้ดีเป็นส่วนใหญ่ แต่มีพฤติกรรมนักเรียนบางส่วน ที่ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาต่อไป ที่ประชุมจึงมีมติให้พัฒนา นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในวงรอบที่ 2 นักเรียนได้รับการพัฒนา ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้กลยุทธ์ทั้ง 4 คือ กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน กลยุทธ์การสอนสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลยุทธ์พบพระพบธรรมและกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้ กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาขึ้นเบื้องต้นคือ ปฏิบัติอยู่ในหลักศีลธรรม

อันคิงาม มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ประพฤติตน ปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักประหยัดทรัพย์สิ่งของ ซึ่งพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ที่เห็นได้ชัดเจน คือการเดินแถวเพื่อเคารพธงชาติ การเข้ารับบริการต่างๆ เป็นไปตามลำดับก่อนหลังไม่แย่งชิงกัน ปฏิบัติตนทำความสะอาดห้องเรียนเป็นประจำทำให้ห้องเรียนสะอาดอยู่เสมอทุกวัน การขโมยสิ่งของลดลงมาก แสดงถึงนักเรียนมีความซื่อตรงซื่อสัตย์สุจริต ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานระบบกลุ่ม ทุกคนทำหน้าที่ตนเองอย่างเต็มที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีช่วยเหลือแบ่งปันกันช่วยเหลือครู มีจิตอาสาอยากช่วยเหลือส่วนรวม มีความรักความเห็นใจกัน เห็นได้จากการทะเลาะวิวาทกันลดลงมาก แพบไม่ปรากฏให้เห็นพุดจาสุภาพมากขึ้น การพูดคำหยาบลดลง การใช้จ่ายทรัพย์สิ่งของอย่างประหยัด รู้จักออม เห็นได้จากการมีเงินออมตามโครงการธนาคารโรงเรียน ร้อยละ 50 ทุกห้อง เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์ คือกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน กลยุทธ์สอนสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลยุทธ์พบพระพบธรรม และกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยจัดกิจกรรม 2 กิจกรรม นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เรียนรู้เรื่องที่มีความหมายใกล้ตัว สนองความต้องการความสนใจ ส่งผลให้พฤติกรรมนักเรียนส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นคนดี ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียนเพิ่มขึ้น คือ ก่อนดำเนินการพฤติกรรม การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 4.15 ระดับปฏิบัติมาก และหลังดำเนินการพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนมีการพัฒนาขึ้นในทุกด้าน โดยเฉลี่ย 4.61 ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ดำเนินการ 2 วงรอบ มีผลการดำเนินการ ดังนี้

การดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การอบรม พัฒนาจิตนักเรียน กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก กลยุทธ์พบพระพบธรรมในระหว่างเข้าพรรษา กลยุทธ์การส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และกิจกรรมอบรม นักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์ หลังการดำเนินการพัฒนาตามกลยุทธ์ ผลที่เกิดขึ้น พบว่า นักเรียน มีความตั้งใจ ความสนใจร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ได้ปฏิบัติกิจกรรมตามที่วิทยากรมอบหมาย มีการปฏิบัติตาม คำสั่ง นักเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมาย มีความพึงพอใจมาก ในการฝึกนั่งสมาธิ การบริหารกายและการบริหารจิต การเรียนรู้ตามฐานต่างๆ ซึ่งเป็นรูปแบบ ที่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเดช ใจหวัง (2546 : 115) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้การฝึกอบรม 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมเข้าค่ายอบรมพัฒนาจิต พบว่า นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ในด้านเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นต้องการพัฒนาตนเอง และร่วมกิจกรรมตลอดการอบรม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถนำแนวคิดวิธีการไปพัฒนาตนเองให้มีวินัยมีความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สุจริต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริโย โสมณวัฒน์ (2548 : 170) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียน บ้านสีสุก อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรับผิดชอบในการดูแล เอาใจใส่นักเรียนและตรวจสอบพฤติกรรมนักเรียนเป็นประจำ ครูมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ อย่างดีส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ ความมี วินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความกตัญญู และความเสียสละในระดับมาก และเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้

ผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เป็นแกนหลัก พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ ขยันและตั้งใจเรียนประพฤติ ปฏิบัติตนแสดงออกในพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พิระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541 : 107-111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริม

คุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน
 กระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การสอดแทรกในการสอนรายวิชา
 ต่าง ๆ ครู อาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยการนำเข้าสู่บทเรียนการสอนรายวิชา
 ต่าง ๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายให้นักเรียนปฏิบัติได้มากน้อยเท่าไร โรงเรียน
 กำหนดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทุกด้านในการสอนเนื้อหาวิชาในทุกรายวิชาและทุกครั้งที่
 ทำการสอน และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอน
 รายวิชาที่มีเนื้อหาคุณธรรม จริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูเวรและครูที่ปรึกษา มีการ
 อบรมประจำสัปดาห์ โดยคณะกรรมการคุณธรรม จริยธรรม เชิญวิทยากรจากภายนอก
 มาให้การอบรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่น ๆ และสอดคล้องกับ
 งานวิจัยของ อุทัย โคตรโยธา (2547 : 117-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงาน
 กิจกรรมนักเรียน ด้านการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองผักแว่น อำเภอเมือง
 จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า การสอนสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ
 ทุกระดับชั้น ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาวินัยด้านการแต่งกายและด้านความรับผิดชอบดีขึ้น

ผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐาน
 การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์พบพระพบธรรมและจัดกิจกรรมส่งเสริมและ
 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสา
 ธงกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์ เป็นการฝึกจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน ได้ฝึก
 ปฏิบัติจากสถานที่จริง มีวิทยากรที่ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมก็
 เป็นการดำเนินงานตามปกติที่โรงเรียนจะต้องดำเนินงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ได้
 ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ พงษ์สุชา (2546 :
 92-93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน ในโรงเรียนอัครพิชญ์รักษ์พิทยา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดอุดรธานี กรอบการพัฒนามี 3 ด้าน คือ การมาโรงเรียนทันเวลา การเข้าแถวหน้าเสาธง
 การเข้าเรียน ผลการวิจัยพบว่า การบริการให้คำปรึกษา ทำให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 ไปในทางที่ดีขึ้น มีการพัฒนาเกี่ยวกับการมาโรงเรียนทันเวลา การเข้าแถวหน้าเสาธง การเข้าเรียน
 ให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา วงศ์โสภา (2546 : 81-83) ได้ทำการวิจัย
 เรื่อง การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสันติธรรม อำเภอเมือง
 จังหวัดยโสธร ใน 2 ด้าน คือ ด้านความสะอาด และด้านความรับผิดชอบ โดยใช้การวิจัย
 เชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความสะอาดสูงขึ้น โดยนักเรียน
 ได้ร่วมกันทำความสะอาดทั้งภายในห้องเรียนและตามบริเวณต่างๆ ของโรงเรียนอย่างดี ด้านความ

รับศึคชอบ นักเรียนมาโรงเรียนตรงเวลา เก็บสิ่งของหลังเลิกใช้มีจำนวนสูงขึ้น นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริโย โสมณวัฒน์ (2548 : 170) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา คำนึงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านสี่สุก อำเภอรายมุล จังหวัด ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรับศึคชอบในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนและตรวจสอบ พฤติกรรมนักเรียนเป็นประจำ ครูมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติอย่างดีส่งผลให้นักเรียน มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 6 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยในตนเอง ความรับศึคชอบ ความประหยัด ความกตัญญู และความเสียสละในระดับมาก และเป็นผู้มี คุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เป็นวิธีการที่มีความจำเป็นต่อ การเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนดกลยุทธ์ ที่นำเสนอเป็นเพียงส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ ซึ่งโดยเฉพาะกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน นับว่าเป็น กลยุทธ์ที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้มาก จึงควรกำหนดเป็นปฏิทินของโรงเรียน ทุกปี และกลยุทธ์อื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เช่น กลยุทธ์เข้าค่ายพักแรมลูกเสือ - ยุวกาชาด กลยุทธ์การศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ ฯลฯ

1.2 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นการนำวิธีการ แนวทางที่ได้ปฏิบัติตามสภาพจริงตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา โรงเรียนสามารถนำวิธีการนี้ไปทดลองใช้กับมาตรฐานการศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านการบริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

1.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้อง จัดทำอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยอาศัย การประพฤดี ปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในด้านที่มีผลการประเมินน้อยกว่า ด้านอื่น ๆ คือด้านความประหยัด และด้านความมีระเบียบวินัย

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในด้านอื่น เช่น ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

2.3 ควรเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY